

HAFTALIK
Kültür ve Aktüalite dergisi

Gayemiz, millî ve insanî kültüre hizmettir.

İKİ YÜZLÜ DEMOKRASİ

Her vatandaş, biri istismarcılığa ve iktisadi köleliğe, diğeri emekçi halk kitlelerinin kurtuluşuna ve millî kalkınmaya elverişli iki demokrasi anlayışından birini seçmeli ve tuttuğu yolda sonuna kadar yürümesini bilmelidir.

Halk inkilâpçısı, kurtuluş yolunun engellerini yene yene, didine didine, döğüşe döğüşe, gerçek demokrasiye varılabileceğini bilen adamdır!

1 Temmuz 1946
PAZARTESİ

BU SAYIDA

SAYI 20
20 Kuruş

Avukat
ESAT ADİL

Milletimizin tarihi, son günlerin mühim hadiselerini sayfalarına kaydederken, harp sonrasının demokrasi mücadelesini yürütmüş olanlarda, gayretlerinin boşa gitmemiş olduğunu görerek az çok bir gönül rahatlığına kavuşmuş oldular. Bir nesil ömrü kadar uzun süren tek parti hükümranlığı merhalesinden yeni bir merhaleye, iktisadî ve içtimaî hadiseleri anlayış tarzına göre siyasî guruplaşmalar mehalesine geçmek üzereyiz. Sınıflı cemiyetlerin bu zaruri düşünüş, teşkilâtlanma ve mücadele gelişmesini tamamiyle önlemenin, frenlemenin imkânsızlığını isbat eden hadiseler biribiri peşinden sel gibi akmaktadır.

Bu halk kitlelerinin uyanış, kendine geliş ve sosyal mücadeleye atılış hareketidir. Eğer bu sosyal mücadele hareketinde halk kitleleri ulaşmak istedikleri hedefe giden yolu iyi seçemezler veya rehberlerini seçmekte isabet gösteremezlerse çok büyük zararlara, hüsranlara uğrıyacaklarını iyice bilmelidirler. Halkın iktisadî ve içtimaî kurtuluş davasını yürütebilmek için inkilâpçı ve demokratik formülleri bellemek kâfi değildir. Asıl mesele, bu formülleri hayata ustaca tatbik edebilmektedir. Bu da, milli hayatın ve şartların içinde boğuşmakla, halk kitlelerinin arasında kaynaşmakla, inkilâpçı formüllerin tatbik edileceği içtimaî bünyeyi iyiden iyiye tanımakla olur.

Yoksa, kuru şöhretlere, kupkuru kelime ve formüllere, kaskatı kaidelere bağlanıp eli böğründe onlardan mücize beklemek inkılâpçılığı ve gerçek demokrasiyi anlamamak demektir. Halk inkılâpçısı, kurtuluş yolunun engellerini yene yene, didine didine, döğüşe döğüşe gerçek demokrasiye varılabileceğini bilen adamdır. Gerçek demokrasiye ve inkılâba sadece gönül kaptırmakla iş bitmez. Ona, dağları dele dele, devire devire kavuşmak gerektir.

İnkılâpçı gayelerimize bizi ulaştıracak yol, hiç şüphesiz ki demokrasi yoludur. Ancak bugünki milletler ve dünya nizamı iki türlü demokrasi anlayışı karşısında bulunmaktadır. Bunlardan biri, sık sık faşizm arazı gösteren, zümre üstünlüğüne, iç ve dış istismara elverişli büyük halk kitlelerinin dünya nimetlerinden faydalanmasına hiç te taraftar olmayan demokrasidir ki, bunun hiç bir inkılâpçı karakteri yoktur. Bu, aksi inkılâpçı demokrasi yoluna sapanların ulaşacakları gaye, milletlere umumî saadet temin edici olmak hususunda çok istidatsız ve kabiliyetsiz bir gayedir.

İkincisi, insanlara yalnız mücerret hakları tanımanın yetmediğini, hakları kullanma imkanlarının da verilmesini, millet ve milliyet ideolojisinin azlığın değil geniş halk kitlelerinin menfaatlerini temsil etmesini temin eden demokrasidir ki, onun inkılâpçı karakteri sınıflı cemiyetler sistemiyle asla bağdaşamaz. Bu inkilâpçı demokrasi yolu, mağdur ve mazlum halk kitlelerinin, sömürülen milletlerin kurtuluş yoludur. Harplerin, tecavüzlerin, türlü haksızlıkların ve istismarların önüne ancak bu inkılâpçı demokrasi ile geçilebilir.

Milletimizin demokrasi uğruna seferber olduğu şu günlerde her vatandaş gibi istismarcılığa ve iktisadi köleliğe, diğeri emekçi halk kitlelerinin kurtuluşuna ve millî kalkınmaya elverişli iki demokrasi anlayışından birini seçmeli ve tuttuğu yolda sonuna kadar yürümesini bilmelidir.

Dünyada ve bizde 15 günlük hâdiseler

Düzce müftüsü ve Papa hazretleri

Hadise malûm: Düzcenin mütü efendisi, dini siyasete, yahut siyaseti dine karıştırıvermiş ve bu işi de camide vâz verirken yapıvermiş. Tabiî buiki şeyi birbirine karıştırmanın da düpe düz irtica olduğu malûmdur. Mamafi sonradan kabahatın o kadar büyük olmadığı anlaşıldı. Zira müftü efendi ayın onunda istifa etmiş vâzını ise ayın ondördünde vermiş; yani müftü efendi vâz vermek için istifa etmiş.

Fakat işi bu kadar büyütmeye mahal yok... Bize kalırsa müftü efendi bu işte papa hazretlerinden ilham almış olacak.. Zira papa hazretleri de Avrupadaki ve kazara bizdeki seçimlerin arefesinde bütün hıristiyanlara hitaben bir beyanname çıkararak, onlardan, ideolojileri hıristiyanlığa aykırı olan partilere, rey vermemelerini istemişti. Bu beyannamenin İstanbul, kiliselerinde de hıristiyan halka okunduğunu gazetelerden öğrendik.

Doğrusu eğer müftü efendi, din ile siyaseti karıştırma bakımından, memleketimizde cami ile kilise arasında büyük bir fark bulamamış ise kusurunu mübalağalandırmamıza sebep yoktur.

●

Pek samimî bir itiraf!

Tanin gazetesinde meşhur başmuharrir H. Cahit Yalçın'ın açmış olduğu «okuyucu ile hasbıhat» sütununa epeyi bir müddetten beri rastlayamamaktayız. Doğrusu, eğer üstad okuyucularını bu sütundan mahrum etmeğe karar verdiyse yerden göğe kadar hakkı vardır. Zira okuyucuları arasında pek muhterem üstadı tahrikçilikle itham edenler gibi ne de olsa nezaket sınırlarını aşanlar olduğu gibi üstadı kötü durumlara düşüren muzipler de eksik değildir. Meselâ bunlardan bir tanesi, Tanin başmuharririni, kendisini mağrur ve ütekebbir zannedenleri afallatacak kadar samimî ve sâfiyane bir cevap vermeğe mecbur etmiştir: Okuyucu, kendisinden şunu sormaktadır: İktisadî bir reforma şiddetle ihtiyacımız olduğu bir zamanda üstad acaba neden memleketin iktisadî yaralarına hiç temas etmemektedir? Cevap hakikaten sürprizlidir: Meğer Tanin gazetesinin dünya çapındaki başmuharririnin, ne yalan söylesin iktisadî bilgisi yokmuş, bilmediği, anlamadığı bir sahaya karışmak ise âdeti değil miş!

Amerikada gazeteci yetiştiren kursların programında iktisadî bilgiye lüzumundan fazla yer verilmesi, bir başmuharririn mutlaka iktisat ilmine vakıf olması icabettiğini göstermez ya!

Fakat samimî olmanın daima bir faydası vardır, meselâ: İktisadî esaslara dayanan «Marksizm» gibi ideolojilere her cephede şiddetle hücum etmekten bıkıp usanmayan üstadın, bir gün gelip ilmî cepheden de hücuma geçmesini bekliyen okuyucuları artık intizardan kurtulacaklardır.

Vasık Balkış

●

Gene 4 aralık

Mahut 4 aralık hadisesi uzun zamandanberi unutulmuş gibiydi. Bunun ebediyen unutulması hayırlı olurdu ama ne çare! Matbaa ve kütüphaneleri tahribetme, kitapları imha etmek hususundaki başarılarından dolayı takdir ve taltiflere garkedilenlerin kabadayılık damarları uzun müddet sükûnet içinde duramazdı ya! İşte gene zırt zırt kabarıveren mahut «millî hassasiyetleri!» galeyana başlamış.

Üniversite talebesinden beş genç, 4 aralıktaki arkadaşları hilâfına adâlet cihazına karşı hiç de hörmetsiz olmadıklarını göstererek «şimdilik» kaydiyle, ilk tedbir olarak «Gün»ü müddeiumumiliğe jurnal etmekle iktifa ediyorlarmış ne diyelim, allah, kanun tanımayacak kadar milliyetçi olan duyguların dosdoğru faşizme götürdüğünü anlamayanların taksiratını affetsin!

Diğer taraftan «Üniversiteli» dergisinde de mahut nümayişin bir sürü serseri tarafından değil, pek âlâ üniversiteliler tarafından yapıldığı kat'iyetle temin edilmektedir. Mamafi biz bu gençlerle anlaşabiliriz: Millî duygularının son derece hassas olduğunu iddia eden bu delikanlılar, örfî idare mıntıkası dahilinde millî kanunları istihlaf ederek âsâyişi ihlâl eden ağır bir suçun faillerini bu kadar kat'iyetle biliyorlarsa, bunları ihbar ederek Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına hürmet hissini takviye etmeyi ve bu hususta tahkikat açmış olan adlî makamlara yardım etmeyi de millî bir vazife addetmeleri icabetmez mi?

●

Harp nostaljisi

Amerikada çıkan «Rèader's digest» dergisinin son sayısında pek şayanı dikkat bir makaleye rastladık; muharrir kendi kendine soruyor: «Acaba hakikaten harpten nefret ediyor muyum?» Vicdanının derinliklerinde bu sualinin cevabını arayan muharrir işte bu sırada atom bombasından sonra en mühim keşfi yapıyor: Hayır diyor, hayır!.. Harpten hiç de nefret etmiyorum! Bu harpte döğüşen insanların harpten istikrah ettiklerini söyler dururuz ve kendimizi samimî zannederiz halbuki bu kat'iyen doğru değildir...

Daha şimdiden harbin hasreti ile yanmaya başlayan muharrire göre: Sulh zamanında birbirinin gözünü oyan insanlarda hasreti, ancak silâh arkadaşlığında yaşayabildikleri hıristiyan kardeşlik duygularını unutamadıklarından doğmaktadır.

Allah saklasın, bütün hıristiyanlar da ayni hasreti duymağa başladılarsa, ve hele harpten sonraki seçimlerde bazı yerlerde hıristiyanların pek ziyade velvele ile ilân edilen muvaffakiyetleri bu hasretten ileri geliyorsa hiç de hayra alâmet sayılmaz.

Mamafi muharrir hiç de o kadar insafsız değildir. Hıristiyan kardeşlik duygularını tekrar yaşayabilmek için şimdilik yeni bir harp tavsiye etmek niyetinde değil... Ancak, diyor, vazifemiz gayet basittir: «Sulh zamanında da harp zamanında yarattığımız tarzda bir dünya yaratmamız lâzımdır.» Muharrir müsterik olsun. Kendisi gibi iyi hıristiyanların bu, hususta vazifelerini büyük bir muvaffakiyetle başarmakta olduklarını temin edebiliriz.

KAPİTALİST SOSYETENİN PSİKOLOJİK TAHLİLİ

Ülkesi halkını, ülkesindeki azlıkları, işçileri ezmek ve komşu milletleri esareti altına almak gayesini güden doktrin faşisttir

Malûmdur ki, kapitalizm kelimesini ilk defa Marks kullanmıştır; ve bugünkü içtimaî devre nizamına tahsis etmiştir fakat bu kelime o derece taammüm etmiştir ki, hemen bütün Burjuva içtimaiyat ve ikti satçıları da bunu benimsemişlerdir. Marks, kapitalist sosyetenin, kapitalist ekonominin hususiyetlerini uzun boylu incelemiştir. Fakat bu inceleme ve bir sonuca bağlama keyfiyetleri kapitalizmin emperyalist safhasına kadardır. Emperyalist safhasını Marks metodile Lenin incelemiştir. Bu itibarla kapitalist sosyetenin emperyalist safhasına takaddüm eden devresini Marks'dan ve kapitalist sosyetenin emperyalist safhasını Leninden dinlememiz lâzımdır:

Marksizme göre her içtimaî düzen üç esaslı devreyi ihtiva eder ki bu esası kapitalist devreye tatbik edince şöyle bir durumla karşılaşırız.

1 — Teşekkül devresi: Yani Derebeylik içtimaî nizamında Burjuva sınıfının gelişmesi ve bir Kemmi terakküm devresi; kapitalist devrede bu çağa Marks var kapitalismus - kapitalizmin birinci devresi adını verir. Bu devrenin idealoğu Doktor Quesneydir. Kurduğu içtimaî meselek'in adı Fizyokrasidir.

2 — Yükseliş devresi: Derebeylik'in tasfiyesi ve burjuva sınıfının mutlak olarak iktidarı ele alması bu devreye Marks Hoek kapitalismus adını verir. Bu devrenin ideoloğu Adam Simit'dir. Kurduğu içtimaî meslek Klasik Ekonomi politiktir.

3 — Sukût devresi: Kapitalist cemiyetin mezar kazıcısı olan işçi sınıfının kuvvet ve kudret kazanması ve sosyalizmin inkişafı çağıdır. Bu çağda, kapitalizmin emperyalist devresidir. Bu devreye Marks yetişememiştir, bu devrenin hususiyetlerini yukarda işaret ettiğimiz gibi Lenin vermiştir.

Kapitalist devrenin hususiyetlerini Marks (Mukaddes aile yahut Alman ideolojisi) adlı eserinde madde halinde tasrih etmiştir. Bizde bu eserdeki hususiyetleri esas tutarak kapitalist sosyetenin karakteristiklerinin başlıcalarını verelim:

1 — Kapitalist cemiyet Endüvidüalistir; kapitalist cemiyette her koyun kendi bacağından asılır, herkes mukadderatını kendisi tayin eder. Halbuki Derebeylik cemiyeti böyle değildir. Burada farklı hodgamlık yoktur. İmarethaneler, çeşmeler, yetimhaneler, kervansaraylar bir kelime ile Hodgamlık yerine diğergamlık kaimdir. Derebeylik nizamında Ferd değil bir zümre mahkûm edilir. Netekim, Mitolojide; Firavunun gördüğü rüyayı tefsir eden kâhinler, Musanın bilmem hangi senede dünyaya gelip krallığı batıracağını söylemeleri üzerine Kral dünyaya gelen bütün erkek çocukları imha etmişti. Keza bir hırsızlık vukuunda hırsızlığı yapan bütün köylüler imha edilirdi.

2 — Kapitalist cemiyet rasyonalisttir, halbuki ondan evvelki devirlerde batıl itikatlar hüküm sürerdi. Kapitalist cemiyette, rüyalar, fallar, tabirler, muskalar, dualar değil aklın zihnin hakimiyeti esastır.

3 — Kapitalizme bağlı aile; kapitalist cemiyette aile muayyen Kasd'lara göre kurulmaz, paralı olan istediği ailenin kızına talib olabilir; halbuki kapitalist cemiyetten evvel aile soy adına bağlıydı; âsil soydan olmayan bir genç, âsil soydan bir aileden eş tutamazdı. Bununla beraber Derebeylik çağının bu âsalet iddiası en kuvvetli bakiyyelerile Prusyada Yunkers'lerde yaşamaktadır.

4 — Kapitalist cemiyet, hürriyetçidir, serbest rekabet üzerine müessestir. Kapitalist cemiyetten evvelki sistemde bu hususiyetler yoktu; orada muayyen merhaleler hüküm sürerdi. Çıraklık, kalfalık, ustalık ve nihayet kâhyalık... gibi Korporasyonlar rejimi Derebeylik cemiyetinin bir hususiyetidir.

Kapitalist cemiyetin bu hususiyetleri kapitalizmin ilk ve orta merhaleleri devresine aittir. Emperyalist çağda kapitalist sosyete bu hususiyetlerini kaybeder. Serbest rekabet yerine Monopal, Liberalizm yerine faşizm, parlemento yerine parti gurubu, Rasyonel tefekkür yerine kana dayanan tefekkürile (Biyolojik tefekkür) baş gösterir. Buna göre burjuvaları iki guruba ayırmak mümkündür.

1 — Müterekki burjuva veya akli selim burjuvazisi; bu burjuvazinin tipik mümessili Volter'dir. Bu itibarla Volterin adına izafetle Valterci burjuvada denebilir. Bu burjuvalar rasyonalisttir; Ferdiyetçidir, cemiyetin inkişafını ameleyi ve diğer ırk'dan olan insanları istismardan evvel teknik'i ilerletmeyi ve tabiatı daha fazla istismar tutarlar.

2 — Mürteci burjuva veya faşist burjuva; bu burjuvalar kralcıdır, kancıdır, Millî hâkimiyetin düşmanıdır.

Teknik'i ilerletmekten evvel, diğer ırk'dan olan insanları ezmek, işçiyi daha fazla istismar etmek gayesini güderler. Takdir edilir ki bu burjuvalar kapitalizmin nihai devresi olan Emperyalist çağda baş gösterirler. Halbuki, dünya, bu burjuvalara kalsa insanlık karanlık devreye girecektir. Buna mukabil gelişmekte olan işçi sınıfı ve müstemleke halkı bu mürteci sınıfı ortadan kaldıracak kemmi ve keyfi bir kudrette olduğunu ikinci dünya harbinde göstermiştir. Barbar faşistleri Sitalingrad ve Elalemeyn önünde param parça etmek suretile bu burjuvaları yok etmiştir.

Bu Monopolcü burjuvazi şüphe yok ki her ülkede ayni derecede inkişaf etmiş değildir. **Bu itibarla bu karakterlerini** her yerde ayni derecede göstermezler. Yani mahiyeten bir fakat kemiyeten muhteliftir.

Meselâ; Almanya ve İtalyada bütün mel'aneti ile ortaya çıkan bu Monopolcü burjuvalar (yani faşistler), Romanyada (Gardist), İspanyada (Falanjist), Fransada (Ateş Haç), Türkiyede (İrkcı-Turancı-Türkcü) kisvesi altında ortaya çıkmışlardır.

Nihai tahlilde bir Doktirin ki, ülkesi halkının saadetini, ülkesindeki azlıkları, işçileri ezmek ve komşu milletleri esareti altına almak gayesini güderse o Doktirin tamamile faşisttir. Türkiyede Irkcı-Turancı-Türkücülükde bu hassa mevcud olduğu içindir ki ona faşist damgasını vurmakda ilmen bir mahzur yoktur. Yukarda işaret ettiğimiz gibi bu faşistlik Almanya, İtalya, Japonyada olduğu gibi aynı karakterde değilse de mahiyeti itibarile budur.

Behçet ATILGAN

HİCİV TARİHİ

Mehmet Akif

İSTİBDAD

....

Otuz milyon ahali üç şakinin böyle mahkûmu
Olup çeksin hükûmet namına bir barı meş'umu
Utanmaz mıydınız bir soysalar zalimle mahkûmu
Siz ey insanlık istidadının dünyada mahrumu,
Semlardan da yüksek tuttunuz bir zıllı mefhumu.

O birkaç hime halkından cihangirane bir devlet
Çıkarmış, bir zaman dünyayı lerzan eylemiş millet
Zaman gelsin de görsün böyle dünyalar kadar zillet
Otuz üç yıl devam etsin başından gitmesin nikbet
Bu bir ibrettir amma olmayaydık böyle biz ibret

Semapeyma iken rayatımız tuttun zelil ettin
Mefahir bekleyen abadı evlâdı hacil ettin
Ne âli kavm idik hayfa ki sen geldin sefil ettin
Rezil olduk., sen ey kâbus bunu sen rezil ettin,

....

Türk şiirinde hakikî demokrasinin ilânı

Nazım Hikmet, Türk şiirine inkılâpçı realizmi getirmiş ve halkçı sanatın mümessili olmuştur. Nazımdan öncesine kadar "Şiirin başladığı yerde şuur susar"dı. Nazım şiirin bir şuur işi olduğunu isbat etti.

★

Yetkin'ler, Tunç'lar, Ataç, Artam ve gayrihümler sözü myabana ilmîleştirilen fosilleşmiş sanat anlayışını, iktidarın bahşişlerinden hissemend olan kısır idrâkli, cüce görüşlü menfaat düşkünlerinin son sanat konağıdır. "Fildişi kule" sinde oturanlara karşı nefret gittikçe artmaktadır.

★

Nazım Hikmet bugün Fransada anlaşılan bir realiteyi en az 20 yıl önce anlamıştı Ve bu anlayışı sayesinde Türkiye hudutları dışında dünyanın en büyük birkaç şairinden biri olarak alkışlanmıştı.

Yazan: **Asım SARP**

Türk şiirinde esaslı gelişme-fikir ve şekil bakım'ndan - birinci dünya savaşından sonra başlamıştır. Sanatın sosyal vazifesini şuurla kavramak ve bu vazifeyi şuurla başarmak şerefi edebiyatımızın en kuvvetli sanatkârına nasib olmuştur. Bu sanatkâr diri ve ileri fikirlerin kahraman mücahidi Nâz'm Hikmettir.

Nâzım Hikmet edebiyatımıza ne getirmiştir ve şiirimizde neyi temsil etmiştir? Şimdi bu soruyu cevaplandıralım:

Nazım Hikmet Türk şiirine inkilâpçı realizmi getirmiş ve halkçı sanat'n mümessili olmuştur. Diyalektik materyalizme dayanarak en ileri cemiyet anlayışına uygun bir şekilde edebiyatın sınıf edebiyatı dış'nda mevcud olamıyacağını hayk'rmış ve kendi sınıfının dâvasın', düşmanlarını bile hayran bırakan bir kudretle müdafaa etmiştir. Nâzım, ezilenlerin, ızt'rab çekenlerin, «topraktan, ateşten ve demirden hayatı yaratanların» şairi olmuştur.

Nâzım materyalisttir. Hayatın akış halinde olduğunu, tezadların çarp'şmasiyle tekâmülün gerçekleştiğini bilir. Sükûnu reddeder. Eserleriyle bize «akar suya kilid vurulamıyacağını» öğretir.

Nâzım'dan öncesine kadar «şiirin başladığı yerde şuur susar» dı. Halbuki Nâz'm, şiirin bir şuur işi olduğunu isbat etti, şairin hayâlden ve rüyadan dem vuran, «tab-ı-şâiranesi» iktizası mısralar sıralıyan bir yar' deli olduğu zehabını yıktı ve şiirle müsbet ilimlerin kolkola yürümesi zaruretini belirtti. Nâzım Hikmet'e göre «Entellektüeller, sosyal hayatın katlarında bir apartımanın merdiveni gibidirler. Hangi kata düşüyorlarsa orada oturanların pisliğini, temizliğini gösterirler.» (1) Şair de aydınlar dediğimiz bilgililer zümresinden olduğuna göre onlar da içinde bulundukları sınıfın her türlü ıztırablarını, neşelerini, sosyal ve ekonomik durumlarını tesbit edecektir. Ve şair kendi aşk', kendi saadeti, kendi felâketiyle uğraşmıyacak, kütlenin nabzı, şairin mısralarında atacaktır. Çünkü ferd «milyonların milyonda biri, bir sıra neferi» dir. Bu bakımdan kül halinde «aşağı tabaka denilen cemiyetin muharrik kuvvetini - muhtelif bakımlardan - ifade etmek lâzımdır. Esasen Nâzıma göre; bir şairin muvaffak olabilmesi, içinde bulunduğu maddi hayatı yazılarında sanatkârane bir şekilde aksettirme derecesine bağl'dır. Realiteden kaçan, marazi bir sahada bocalıyan, mevzularını kendi çevreleri dışından alanlar, her ne marifet gösterirlerse göstersinler, saman alevi gibi çabuk sönmeğe ve iz bırakmamağa mahkûmdurlar. Çünkü gerçek sanat, hayatı aksettirebilen sanattır. Bu sanatın kadrosu içinde herşey vardır: sosyal muhitin karakteristiği, sınıf ihtilâfları, zaruri mücadeleler, zaferler, yenilgiler, psikolojik tezahürlerinin her türlü çeşidiyle insan.. Bütün bunlar öylesine yazılmalı ve anlat'lmalıdır ki, maddî ve ruhî gerçekler hakkında okuyucu yanlış istikametlere sürüklenmesin. Nâzım, hakikî sanatın ne olduğunu bütün ayrıntılarına kadar çok iyi bildiği için şiirlerinin hepsinde bu gerçekler modern bilim kollar'ndan hiç birisiyle tezade düşmemiştir. Nasıl tezada düşsün ki, Nâzım «kendi sosyal sınıfı muhitiyle tezad halinde» (2) değildir. Ve bu bakımdan da müdafaa ettiği sanat parolası, sanat gaye için, sanat cemiyet içindir. «Sanatı cemiyet içinde aktif bir müessese olarak anlamak, sanatkâr' «insan ruhlarının mühendisi» olarak görmek demektir.»

«Fikir, sanat âlemiyle cemiyetin içtimaî değişiklikleri, hareketleri arasında sıkı bir münasebet vardır. Daha doğrusu cemiyetin maddî temelleri onun sanat, felsefe gibi fevkani müesseselerini tayin eder. Bilmukabele bu «fevkani müesseselerin» de temel üzerinde teşkilatlandıran, kemmi tesirleri vardır.» (3) Nâz'mın bu görüşünü yine kendi fikirleriyle açıklıyalım:

«Madem ki her eser muayyen bir insanın eseridir, ve madem ki her insan muayyen bir içtimaî, iktisadî ve harsî (kültürel) muhitin içindedir, o muhitle müsbet veya menfi münasebettedir. Bu halde her eser kendini yazanın muhitini, o muhitle olan münasebetini ister istemez ifade eder.

İşte muhtelif muharrirlerin herhangi bir ruhî, içtimaî hadiseyi muhtelif surette aksettirmelerinin sebebi budur.

Muharrir herhangi bir hâdise karşısında tam mânasiyle bîtaraf, afakî olamaz. Kara toprağ'n tesirinden kurtulup havada yaşamak hiç kimseye müyesser olmamıştır. Hayatın gıllü gişından azade, kendi ruhlarının âleminde; yükseklerde yaşadıklar'nı iddia edenler çok komik bir vaziyete düşerler; çünkü bu göklerde yaşıyan efendilere biz kara toprağın sakinleri aşağıdan bakınca pantalonlarının arkasındaki bütün kirli yamaları görürüz.

Bize diyebilirler ki; aşk, hastalık, ölüm korkusu gibi sırf enfüsi olan ruhî haletleri tetkik edip yazan muharrirlere, hatta bu hâdiselerde yalnız kendi içlerini tahlil eden yazıcılara ne buyurursunuz? Bunlar yalnız kendi kendilerini dinlemiyorlar mı? Bunlar karatoprağın çamurundan uzak değil midirler?

Biz buna cevaben deriz ki: Aşk telakkisi, hastalık, ölüm korkusu vesaire herkeste ayni değildir. Muhtelif yazıcılar aşkı muhtelif surette telakki etmişlerdir. Muhtelif insanlarda ölüm korkusu muhteliftir. Bunun da sebebi onların muhtelif harslara (kültürlere), muhtelif muhitlere mensub olmalarıdır. Musset'nin aşk telâkkisiyle Bodlair'in, Puşkin'in, Mayakovsky'nin, Tolstoy'un... aşk telakkileri arasında muazzam farklar vardır.» (4)

Bu son derece açık ve kuvvetli izaha rağmen, hatta dünyanın en ileri sanatkârlarının beynelmilel olabilmeleri bu anlayışla eser vermiş olmalarından ileri gelmiş-

(Devamı 9 uncu sayfada)

Yeni gelişmeler içinde

Emekçi kitle ve inkılâpçı münevverin önemi

Cemiyetler kanununda yapılan tadilat ve sınıf esası üzerine partilerin kurulmasına müsaade edilmesi artık açıkça şunu isbat eder ki, kendi kendimizi «imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kütle» olduğumuza inandıracak romantik devirler geçmiştir. İktidarda olan parti, kendi sınıf menfaatlarını korumak için diğer bir sınıfı zaruri olarak nasıl istismara mecbur ise, ezilen sınıf da, kendi haklarını korumak ve istismarın boyunduruğundan kurtulmak için harekete geçmeğe mecburdur.

Uzun bir sükût devrinden sonra açılan bu siyasi, iktisadî ve sosyal mücadele devri ne yazık ki, emekçi kitleleri yine teşkilâtsız denecek kadar birlikten mahrum, yine tecrübesiz olarak yakalamış bulunuyor. İktidardakilerin bu zaaftan istifade edeceklerini düşünmemek pek safdillik olur. Fakat, bütün fırsatlardan istifade etmek suretiyle bir kuvvet olarak belirebilmek için daha hâlâ beklemek gafletine uğranılacaksa, itiraf etmeli ki, münevver geçinenler, bir gün gelip proletarya davasını geciktirmek suçuyla itham edileceklerdir.

Münevver sınıfın, kurtuluş davasında böyle passif bir durum almasının sebebini meydana vurmak gayet basit bir mes'eledir. Biz bunu herkesin dikkat nazarına arzetmekle devamlı bir hatayı baltalamak, doğru yolu göstermek istiyoruz. Lâkin daha evvel belirtilmesi gereken nokta şudur ki, buradaki münevverden kasdımız İnkılâpçı münevver olup, burjuva münevveri ile alâkamız yoktur. İnkılâpçı münevver demek, proletaryanın marksist davasına hizmet eden münevver demektir; bunun dışında kalan kısım burjuvaziye aittir. Kültürün de ancak inkılâpçılık karakterini haiz olmasını ister, ne burjuva kültürünü ve ne de, hatta inkılâpçı münevverin kafasında kalabilen bu kabil kültürü kabul ederiz; hepsi burjuvazinin olsun, doya doya öğrenip öğünsünler; bunda proletaryanın gözü yok... Bizim kültürümüz, ne mücerret ve metafizik, ne de değişmez bir kalıptır; bizim kültürümüz, içtimaî ve politik mücadelenin, inkılâpçı hareketin edebi bir ifadesidir.

Malûmdur ki, her insan bir mes'eleyi mütalaa ederken, görüş zaviyesi sırf kendisine mahsus, yani bitarafane değil, mensub olduğu sınıfın kıymetlerine göre teşekkül eder. Demek oluyor ki, herhangi bir kimseden şu veya bu mes'ele, şu veya bu hadise hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, alınan cevap, o şahsın mensub olduğu sınıfın görüşünden, o sınıfın menfaatleri iktizası, mes'elenin karakterine göre, icabında o sınıfın müdafaasından ibarettir.

Yukarıda işaret edildiği üzere, Türk işçi sınıfı henüz teşkilâttan mahrum, kendi menfaatini idrak edemiyecek bir durumdadır. Buna sebep olarak, ağır sanayiin henüz gelişememesi yüzünden kesif işçi muhitlerinin meydana gelemeyişini ve asıl, münevver zümrenin lâkaydisini gösterebiliriz. Birinciden ziyade ikinci mes'ele bizi alâkadar etmektedir; zira inanıyoruz ki, ağır sanayiin inkişaf etmemiş olması, proletarya inkılâpçı hareketi üzerinde nazım bir rol oynayamaz, bahusus Türkiye gibi bir memleket olursa. Yine inanıyoruz ki, bu ileri hareket memleketimize has şartlar içinde muvaffak olabilir; yeter ki, çalışan kitlelere sınıf şuurunu aşılayabilecek olan inkılâpçı münevverler faal bir rol oynayabilsinler. Bu son noktaya lâyıkı veçhile ehemmiyet vermek lâzımken verilmiyor, inkılâpçılık bir maske gibi kullanılarak herkes gününü gün edip, ütopik hayallerle avunup gidiyorlar. Bilinmeli ki, beklemek ve istemek birşey kazandırmaz; kazanmak için çalışmak, yorulmak ve mahrumiyetlere katlanmak gerektir. Bugüne kadar yapılan her ileri hareket böyle kahramanlıkların ibretamiz destanlarından ibarettir. Bizim münevverlerimizin işte bu noktada kusurları nelerdir? Vereceğimiz cevap, öyle sanıyoruz ki otokritikten asla çekinmemeleri gereken münevver zümreye bir hatırlatma olur ve yapılan hatalar düzeltilerek, inkılâpçılık karakteri, bütün çıplaklığı, bütün şecaatı ile kendilerinde belirir. Kendi kendimizi tenkidden yılmak için ancak burjuva tarafımızın kuvvetli olması gerekir; halbuki biz, kendisiyle mücadele ettiğimiz sınıfın karakterlerinden bir an evvel kurtulmak zorundayız, aksi takdirde, ne bizden bir inkılâp beklenir, ne de, asırlardır zulmün yumruğu altında inleyen halkımız için bir kurtuluş, bir ümid kapısı açılabilir.

Fakrüzaruret ve sefâlet içinde yaşayanları olduğu gibi, daha ziyade münevverlerimiz bir burjuva hayatı yaşamaktadırlar. Kafaları nasıl çalışırsa çalışsın, nasıl düşünürlerse düşünsünler, davalarında müfrit denecek derecede samimi olamadıkça, burjuva hayatının nimetlerinden kendilerini kurtaramıyacaklar, mecburen inkılâpçı münevver vasfını bir şeref maskesi olarak proletarya davasının zararına taşıyacaklardır. İşte bizim mücadele etmek istediğimiz tip budur. Proletaryanın kurtuluş davasına açıkça düşmanlık eden burjuva veya burjuva özentili muhaliflerimizin zararından ziyade, bu tipteki dost görünen düşmanlardan zarar gelecektir.

Şu halde yapılacak şey nedir?

İnkılâpçı münevverin marksist literatürü tam manâsiyle öğrenmek mecburiyetinde olduğunu kabul etmek bir zarurettir. Fakat buna o, bir kütüphane faresi olmak için değil, bir aksiyon ve bir hareket adamı olmak için mecburdur. Zira, bir münevver idrak etmelidir ki, proletarya inkılâbını yapmayan her millette olduğu gibi, kendi milleti de, hakim sınıfın istismarı ile derisini soydurmaktadır; fakat vaziyetin vahametine rağmen, zülmetin duvarları çatlamış, aydınlık serpilmeğe başlamıştır. Yapılacak şey, bu duvarı tamamen yıkmak, hudutsuz bir aydınlık aleme çıkmak olacaktır. Şu halde inkılâpçı kültüre sahip olmak demek, halk kitlesinin şuursuz kaynaşmasından istifade ederek, onda sınıf şuuru ve birliği yaratan bir teşkilât kurmanın zaruri olduğu kanaatini uyandırmak, kafa ve kol işçilerinin birleşmesini temine çalışmak demektir. Kısacası, inkılâpçı münevver, emekçi kitle ile kaynaşmak ve sadece sözle değil fi'len de onun kurtuluş davasına hizmet etmekle mükelleftir.

Halkçı münevver, ilmî lâfebeliğinden, neticesiz ve boş münakaşalardan kaçınmalı, bilip öğrendiklerini, kıymetine baha biçilmez bir cevher gibi fildişi kakmalı mücevher kutusunda saklayan burjuva münevver taslaklarından uzaklaşmalı, hülasa, halka cemiyetin diyalektiğini öğretmeli ve içtimaî inkılâbın kaçınılmaz bir zaruret olduğunu anlatarak nazariye ile ameliyeyi birleştirmelidir.

İşte bu noktalara dikkat etmekle münevver, devlet otoritesinin tazyikinden sakınmak için, başını kuma gömen devekuşu gibi bütün cephesiyle avcıya hedef olmaktan kurtularak, halkın davasını müdafaa ettiği sırada karşısına çıkacak olan engelleri yıkmayı öğrenecek, emekçi halk kitlesinin kurtuluş savaşında aktif bir rol oynayacaktır.

F. HİKMET

BUKALEMUN
IV

Doğan RUŞENAY

Ve Bukalemun kendini İttihat ve Tarakki dalaveresini hiç aratmayan, İttihat ve Tarakki II nin içinde bulunca gözleri sevinç le parladı, cebleri hayvanî bir iştihayle esnedi.. «Memleketin selâmeti» böyle icabettirdiği için de Bukalemun altına otomobil, kasalarına sterlin, iskeletine koltuk, mazisine sünger çekti.. Madem ki memleketin selâmeti ancak şahsî istikbal garantileri, ferdî menfaat temelleri, koskoca muhkem kaleler elde edildikten sonra ağza alınır nesnedir... Şu halde her muhitin rengine bürünen orman hayvanı da bu çok asil ülküye hizmet edebilecek hale gelmeyi iştiyakla istemekle haklıdır. Ona yanaşır da «peki zatı bukalemunları ki şecaat arz ediyorlar niye inkilâp kartalı ve büyükler büyüğü Ata İttihat ve Tarakkinin size ihsan ettiği, üzerlerinde iskeletinizi sürüklediğiniz bastonları kafanızda parçaladığı zaman kahramanlığınızı göstermediniz de yıllarca sustunuz.» diye bir sual sorsanız hiç şübhe etmeyiniz ki o size yine: «çünki mem leketin selâmeti böyle icabettiriyordu» diye cevap verecektir.

Dostlar imdad ediniz! Ey Atamın hatırası imdada koş! Bakınız, bakınız. Bukalemun yani Atatürkün istiklâl mahkemesine çıkardığı mahlûk inkilâp neslinden gençlerin imzasile kendini müdafaa ediyor! İşte inkilâp neslinden bir kaçı istiklâl mahkemesinin mahkümunu müdafaa ediyor! İnkilâba suikast yapılır ve Bukalemun memleketi menfaatlerine peşkeş çekerken biz Atanın hatırasına yemin edenler aslâ susmayacağız.. Senin gözlerinle beraber ey büyük Ata inkılâbın kapıları dar, Bukalemun gibilerinin işe karışmasıyle kapandı.. Bak şu ihtilâl ve inkılâp memleketinin yürekler acısı haline.. Hepsi de aynı kafada olan bir sürü küçük adam senin büyük inkılâbını menfaatin o çürük dişleriyle kemiriyorlar.. Ve daha şimdiden Bukalemunların uşaklık edip, memleketi fellahları müstemlekeciler ve saltanat, meşrutiyet artıklariyle doldurdukları; tekme, tokatla yıktığın sarıkların kurduğun parti namına camilerde vaz etmeğe kalktığı bir zamanda eyi tarihimizin en dehakâr yıldızı, muhteşem yumruğuna ne kadar ihtiyacımız var?

Bugünki manzara yalnız hazin değil korkunçtur da: Tarih bir mahkeme, Bukalemun bir sanık 2,5 inkılâp genci (!) onun avukatı, müdafaa şahididir.

Eğer senin yolunda yürüyenler olmasaydı, eğer bu büyük millet senin dehânla meşbu bulunmasaydı Bukalemun gibileri memleketi bir daha satacaklardı. Bugünkü kavga senin yolunda yürümek istemeyenlerle, o yolu devam ettirmek isteyenlerin kavgasıdır. Lânetle dolu Bukalemun senin kendilerine inkılâbı emanet ettiğin gençleri peşinden sürüklemek isterken ve «Üniversiteli» köy imamları yetiştirmeyi memleket davası olarak ortaya atarken biz senin çağında şuurlanananlar üzerimize dağlar yürüse susmayacak, okyanoslar saldırsa durmayacağız! Kanımızda senin inkılâpçı dehânın kıvılcımları yanıyor..

ESİRLER

Bir sabah dünyayı düşündüler
Son defa;
Gözleri kapalı, alınları açık.
Karısının dilendiğinden habersiz
Şarkı tutturdu birisi
'Toplarımız, tüfeklerimiz' diye.
Bir başkası el salladı güneşe.
Omuzları çökmüş birisi
Yumruklarını sıktı...
Yürüdüler...
Çamur diz boyu,
Derd gök boyuydu.
Bir duvarın önüne dizildiler;
Gözleri kapalı
Alınları açık

Ertem HARZEM

RAYLAR

Raylar, hatıralardan uzun,
Bir katar boyu;
Kıvılcımlı ve keskin raylar!
Size dostlardan,
Sizden dostlara selâm.
Bir kere bakıp,
Bin kere kahırdan uzak
Öyle ferah,
Öyle içli
Bir kalb ile ümitliyiz ki;
Sanki, herşey bizden yana.
Siz ey! bahtın sevinçli yolcuları;
Bu yurt,
Bu katar
Ve yerde yıldırımlaşıp
Uzayan bu raylar;
Ve şu gördüğünüz pistonlara bağlı tekerlekler,
Hepsi sizin,
Hepsi buharlaşmış emeğinizin.
Ve bir yerde ağlatıp,
Bir yerde güldüren
Yarınki sevinçinizin.
Yarınki sevinçe doğru,
Seyirtin!
Ey hatıralardan uzun,
Bir katar boyu,
Kıvılcımlı ve keskin raylar!
Size dostlardan,
Sizden dostlara selâm.

N. BİNGÖL

DEMOKRASİ ve (

Rasih Nuri İLERİ

Amerikalıların ve Sovyetlerin demokrasi kelimesine verdikleri mana aynı değildir. Bazılarının «batı demokrasi anlamı» dedikleri çok partili demokraside mutlak bir söz hürriyeti her şeyden üstün sayılır, ancak bunun maddî imkân ve tesirine fazla bir önem verilmez. Halbuki aynı insanların «doğu demokrasi anlamı» dedikleri ekonomik demokrasi, istihsal vasıtaları mülkiyetinin zenginlere verdiği imtiyazların kalkması demektir, taraftarları hürriyetin ancak böylece gerçekleşebileceğini iddia ederler.

Biri Amerikada, ötekisi Sovyetlerde tatbik edilen bu iki cins demokrasi taraftarlarının biribirine ettikleri tenkitleri görelim:

Amerikalılar Sovyetlerde söz hürriyeti yoktur, orada ancak bir yönde neşriyat yapılır, totaliter bir rejim vardır, diyorlar.

Sovyetler ise Amerikadaki hürriyet bir dekordur, Associated Press 1124 gazete idare etmektedir, United Press aşağı yukarı üst tarafını elinde tutuyor, yani servet bir kaç kişi tarafından idare edilmekte iken hürriyet aslında yoktur, diyorlar.

Bu iddiaların doğruluğu üzerinde münakaşa siyasete kaçacağından, ancak demokrasinin böylece batı-doğu, Avrupa-Asya diye ayrılmasının sosyolojik olarak yanlış olduğunu işaret etmekle kalacağım. Mesele ne bir ırk meselesi ve ne de uyuşamaz iki ayrı görüş tarzıdır.

Pr. H. Laski'nin dediği gibi: (Cemiyet

İYİ GÜNLE

Bir yağış sonrasıdır bu,
Nasıl, taze bir vücut gibi dirildi toprak,
Nasıl yükseliverdi üstümüzde mavilik!
Tarlalar tava gelir, filizlenir tohum,
Bereketten taşıyamaz yükünü dallar.
Sen, yıllarını el keyfine harcamış,
Alınterini el tarlasına dökmüş ırgat,
Sen anlarsın değiştiğini mevsimin!

Nasıl siliniverdi kardeşim, nasıl,
Camlarımızda buğulanan gece,
Açalım penceremizi tertemiz serinliğe,
Dolsun ciğerlerimiz!
Seçilsin memnunluğumuz aydınlıkta,
Silinsin korku, dağılsın şüphe,
Yeniden kucaklaşalım
Sen hücrelerin değişmez karanlığında
Sabahlarını kaybetmiş arkadaş,
Sen anlarsın attığını tanyerinin!

Sen, çekici, destereyi, torna tezgâhını

ÇEKOSLAVAKYA

kanlı bir ihtilalle parçalandıktan sonra, devlet kudretiyle kurulacak bir cemiyette (Fransız ihtilalinde ve Sovyetlerde olduğu gibi) hürriyet havası uzun zaman doğamaz, halbuki değişme kansız olabilirse aynı zamanda fikir hürriyeti de devam edebilir. Meselâ harp ihtilâlci bir rol oynayabilir, İngiltere gereken bünyevi değişiklikleri savaş biter bitmez tatbik ederse bu değişme kansız olur, esas olan ekonomik demokrasi kurulur, aynı zamanda da söz hürriyeti devam eder. İşte biz bu fırsatı kaçırmamalıyız.)

İşçi partisi başkanı Pr. Laski'nin sözü dinlenmediği için bu ilmi iddianın doğruluğu İngilterede tahkik edilememiştir. Ancak işaret edilen fırsatı Çekoslovak Cümhur başkanı Dr. Benés kaçırmamış ve bu tarihi tecrübeyi gerçekleştirmiştir.

Geçen sayımızda gördüğünüz ve Türk basınının her nedense hiç işaret etmediği, Çekoslovak endüstrilerinin millileştirilmesi kanununun tatbiki ile demokrasi anlamında Doğu-batı zıtlığı olmadığı ve Laskinin haklı olduğu isbat edilmiştir, bu inkilâpları istemiyenlerin Alman faşistlerinden taklit «ırk» mülahazalarıyla demokrasi anlamını ikiye bölme temayüllerinin sosyal hakikatları örtmeğe matuf olduğu artık sabit olmuştur.

Laski'nin iddiasını hatırlatalım:

1 — Kanlı bir ihtilâlden sonra hürriyetsiz uzunca bir devir gelir.

2 — İhtilâl yerini tutabilen bir durum olur ve ondan faydalanılırsa hürriyet feda edilmeksizin inkılâplar yapılabilir.

Yoksa burada «ırk», «iklim», «coğrafya ciheti» meseleleri yoktur.

Misalimize gelelim, «Reynold News» un muhabiri D. Raymond diyor ki:

(Çekler devletleştirme kelimesini sevmiyorlar «endüstrilerin millete dönmesi» tabirini kullanıyorlar, fihakika millileştirilmiş işletmelerde devlet müdahalesi olmıyacak ve kırtasiyeciliğe kaçılmıyacaktır. Komünistlerden katoliklere kadar her parti kanuna taraftardır, ancak bu inkılâbın tatbik süratı hakkında münakâşalar olmuştur. Çekoslovakyada her zaman çok partili demokrasi vardı, şimdi aynı zamanda da ekonomik demokrasi olacaktır. Kanundan önce ecnebi tröstlerle bağları olan Çek tröst ve kartelleri endüstrinin yüzde seksenini ellerinde tutuyorlardı ve böylece iç işlerde katı tesirleri vardı. Hatta kanun çıkarken ekonomik menfaatleri olan bir ecnebî tröstün mümessilleri Dr. Benés'e gelip Çekoslovakyaya ham madde vermemek tehdidinde bulunmuşlar, başkan ise, «bu dahili bir iştir, ancak hisse senetlerinize verilecek tazminat meselesinde münakaşaya hazırım» cevabını vermiş.

İnkılâp değil, böyle baskılar hükûmetleri demokrasiden ayırabilir; İngilteredeki tereddütlerin müdahaleleri nasıl artırdığını ve inkılâpları baltaladığını herkes görmektedir.)

Tam, bir tek demokrasi vardır o da Çekoslovakyada başlayan ekonomi demokrasisidir, bu da Anglosakson veya Slavlara, yani ırkçılığa değil, ekonomik ve sosyal şartlara, yani sosyolojiye bağlıdır.

Rasih Nuri İLERİ

E DOĞRU

Bir kalem gibi kavrak ve hünerle kullanan
Sen kumaşın derinin huyundan anlıyan
Tahtaya, demire hükmeden işçi!
Kurtulursun boyun eğmekten insan oğluna,
Tükenir çilen, yakındır!
Çok sürmez, el zoruna evler yapışın,
Ayak basmadığın yollara asfalt döşemek.
Sen duyarsın kardeşim duysan duysan
Kendin için, şehirler kurmanın keyfini!

Nasıl kımıldıyor kardeşim, nasıl,
Şu kavrulduğunu sandığımız yapraklar,
Narin kavaklar, yaşlı çınar dalları,
Nasıl tavşanlıyor ekinler!
Şişirdi yelkenleri beklediğimiz poyraz
Harman savrulur, sefere çıkılır
Gelin götürülür alayla.
Sen, mahpusluğun öldürücü havasında,
Hürriyet şarkıları mırıldanmış arkadaş
Sen anlarsın değiştiğini rüzgârın!

Rıfat ILGAZ

— EKMEK —

Bizi el kapısına köle eden de sensin,
Elleri kapımıza köle eden de sen:
EKMEK!
Senin için elpençe divan beklemek
Arsız ve hodbin
rugan iskarpinlerin
önünde..
Analarımız senin için doğurdu,
Senin için bu boylara getirdi bizi.
Bizse seni unutup öylesine
— Bu yaşanası Dünya'da —
gırtlakladık birbirimizi!
Sen
«Şol âfeti-cân» sın kim
Güzellikle gelmiyeceksin bize.
Biz de sarılıp tüfeklerimize
seni feth edeceğiz!

Orhan RAŞİT

NE OLUR?

Bir dostum yana yakıla anlatıyordu: Yahu ne olur şu memlekette artık Halk'ın iradesi tecelli etse, başına geçecek olanı halk kendi başıyla seçse, şuna rey vereceksin buna rey vereceksin diye komik zorbalıklar, maskaralıklar yapılmasa, şu hürriyet bolluğu içinde vatandaşlara bir de açlıktan ölmek hürriyeti, kaldırımlarda sürünmek hürriyeti bahşedilmese.

Ne olur vatandaşların büyük kısmının zaruretleri, hakları, hürriyetleri göz önünde tutularak plânlar çizilse, kanunlar yapılsa. Milletin büyük bir çoğunluğunun ihtiyaçlarına göre işleyen bir mekanizma kurularak en tok'un değil en açın hali sorulsa.

Hastalıklar korkunç bir azametle bütün vatanı sararken, verem yurttaşlarımızın dolayısiyle bütün yurdun ciğerini sökerken, sıtma kanımızı emer, zührevî hastalıklar mes'ut yarınlara kör, topal istihsal ederken, hastanelerde iki yatakta beş ayrı hastanın yattığı görülürken, ne olur, ne olur milyonlarca liralar eylence yerlerine, daha sonraki maksatlara dökülmese.

Bir hastaya hastalığını mütemadiyen gizlemek, ona iyi ve sağlam olduğunu telkin etmek ve bu suretle tedbir imkânlarını baltalamak o hastayı diri diri mezara sokmak demektir. Tıpkı bunun gibi, bir milletin de hastalığını örtmek için gayret etmenin, o milleti öldürmek için çalışmak demek olduğu ne olur artık kafalara yerleştirilse de büyük ve hazin yaralarımıza ilâç arama devri açılsa. Hataların tasfiyesi, salim yolun seçilmesi için, serbestçe tenkit etmek, hakikatları gizlememek esas olduğuna göre, ne olur kendi dertlerimizin açıklanmasına kendimiz tahammül göstersek. Ve nihayet elektrik düğmesini çevirince nasıl karanlık boğuluyorsa, şu içtimaî nizamın da bir tarafını çevirsek de bir anda bütün kuduz faşistler melek oluverse, bütün menfaatperestler, katiller, caniler, soyguncular, alçaklar insan oluverseler, ne olur! ne olur!

— Gittikçe heyecanlanan dostuma, ne olacak! dedim. Elektrik düğmesini çevirene kadar Demokrasi olur! Çevirdikten sonsa ise Cennet!..

G.F.

Paşam mı? Nerde Paşa?

Şu korkuluk gibi dimdik duran herif mi Paşa?
Tasavvur et iki arşın. kazık kadar bir boy,
Getir de üstüne kalpaklı bir kemik kafa koy,
Ocak süpürgesi şeklinde bir sakal yaparak
«Senin bir işte yüzün, al!» deyip o yüzsüze tak

..
Yas, zebani kıyafetli, gulyabani paşa
İlâhi yumru başın bir geleydi sivri taşa
Yılan bakışlı şebek, bir bakın şunun gözüne
Kazık boyundan uta- tu herif senin yüzüne.

MİLLET YUTMUYOR

Yazan: **Sabahattin ALİ**

Büyük şehirlerimizden birinin parkında her sene kurulan bir panayırda çeşit çeşit eğlence yerlerinin arasında geziyordum. Kos kocaman dönme dolaplar, atlı karıncalar, esrarlı mağaralar, motosikletle dolaşılan ölüm silindirleri, bira, şarap büfeleri, nişan atma yerleri, türlü türlü piyangolar, vücutsuz başlar, elli santimlik cüceler, görülmemiş varyeteler, altı ayaklı danalar, burnuna kadar bütün vücudu kıllı yaradılış cilveleri, güldüren aynalar insanı önlerinde durmağa, içeri girmeye zorluyordu. Her salaşın önünde, kâh iskemle üstünde, kâh kerevete çıkarak bağıran sırmalı fistanlı, kafkas elbiseli, sarıklı, silindir şapkalı, kalpaklı, fesli kadınlar, erkekler, çocuklar cırlak sesleriyle sanki yolu kapıyordu.

Meşin bir topa vurarak pazı kuvveti denenen bir yerde durmuş, gerile gerile yumruk savuran, sonra sırıtarak ibrenin kaça kadar çıktığına bakan delikanlıları seyrediyordum. Arkamdan doğru kalın, çatlak, hatta biraz da bıkkın bir sesin durmadan homurdandığını farkettim:

«Haydi bayanlar, baylar!... Görülmemiş numaralar burada. Bu panayırın en büyük hünerleri içerde. Millî oyunlar, modern danslar, ağlatıcı dramlar, güldürücü komediler... İspirtizma, manyatizma, illüzyonizma numaraları... Dünyanın en büyük kadın ve erkek artistleri içerde... Görmeden geçmeyin!»

Başımı çevirip bakınca, bir kaç akşam evvel uğradığım külüstür bir salaş tiyatrosunun önünde olduğumu farkettim. İçerden yorgun bir davulla cızırtılı bir klârnetin birbirine uymıyan gürültüsü geliyordu. Salaşın önündeki kocaman bir levhada, lüzumundan fazla acemice çizilip boyanmış yarı çıplak bir kadın resmi, tek ayağının baş parmağı üstünde güya dansediyordu.

Geçen gün gittiğim için içerdeki hârika numaraların ne olduğunu biliyordum: Öksürüklü, sıska bir kız, parçalanmış mantar ayakkaplarını tozlu tahtalara vurup boyalı saçlarını uçurarak aklınca Lakonga yapıyor, arkasından kırk yaşlarında altın dişli bir orospu eskisi sepetçi oğlu oyununu kepaze ediyor, daha sonra da şiyvesi bozuk, ayağı yemenili, pantalonu dizlerinden ve kıçından yamalı geveze bir adam, siyah bir gözlük takarak, hokkabazlık numaraları diye, ucuz eğlence kitaplarına geçmiş iplik yutma, yumurta saklama hünerleri gösteriyordu. Kırılacakmış gibi sallanıp gıcırdıyan tahta iskemlelerin üzerinde bu zavallı marifetleri gördükten sonra insan, verdiği paraya bile acıyamıyarak dışarı çıkıyor, bir daha buranın önünden geçerken yüzünü isteksiz bir gülüşle buruşturuyordu.

Gişede oturup bir türlü gelmiyen müşterileri bekliyen patron başını dışarı uzattı, bir an sesini keser gibi olan çığırtkana:

«Bağırsana be!» diye ihtar etti.

Öteki, gişedekine yandan bir göz attı.

«Millet artık yutmuyor!» dedi, fakat sonra avazı çıktığı kadar haykırarak:

«Haydi baylar, bayanlar! Böylesini başka yerde göremezsiniz! Panayırın tek incisi, görülmemiş hârikalar meşheri...»

Sonra yarı kendisine, yarı gişedekine hitap eder gibi yavaş bir sesle devam etti:

«Sahiden böylesini başka yerde göremezler... Bir giren bir daha kapıya bile sokulmuyor. Çıkarken bizi sopayla dövmediklerine şükür!»

Tekrar yüksek sesle:

«Estetik danslar... İlmin sırrına eremediği en son keşif hokkabazlıklar... Eşine raslanmıyan şark oyunları... Türk sazının bayıltıcı nağmeleriyle süslenen, ses kıraliçelerinin okuduğu şarkılarla bezenen, Firavunlar diyarı, ehramlar ülkesi, hârikalar dünyasından şarka koşan sonsuz aşkların yakıcı güneşinin cehenneme çevirdiği, heyecandan azamet, sevgiden ıztırap, inkisardan azap toplıyan büyük memleket dram komedisi... Buyurun, bir bakın, beğenmiyenin parası geri verilecek.»

Yoldan geçenler bu gürültüye sırıtarak bakıyorlar, ama hiç duraklamadan yürüyüp gidiyorlardı. Bütün gayretinin, gırtlağını yırtarcasına bağırmalarının, geçenlerin yakasna sarılacakmış gibi ellerini uzatmalarının bir fayda vermediğini gören çığırtkan, bitkin bir halde gişedeki patrona dönerek:

«Yutmuyorlar usta, yutmuyorlar!...» diye homurdandı, «Pılıyı pırtıyı toplayıp dükkânı kapamaktan başka çare yok!»

Öteki bir an gözlerini dikip düşündü, sonra:

«Ulan o zaman ne halt ederiz?... Topumuz sürünürüz be... Bir ümidimiz bu panayırdaydı» Ne diye başka yerlere gidiyorlar da bize gelmiyorlar?... Sen bağır!» dedi.

«Başka yerlerde görülecek şey var da ondan, usta... Millet avanak değil...»

«Kızlardan birini dışarı çağır da kendini göstersin bari!»

«Aman usta, bu modası geçmiş mallarla adam kandıramayız. O kaknemleri bir gören bir kurşun atımı uzağa kaçar... İçerde ne olduğunu bilmeden giren olursa ne nimet...»

Davulla klârnet, birdenbire gırtlaklarına basılmış gibi, seslerini yükselttiler, müdhiş bir gürültü kapıdaki basma perdenin arkasından, sanki etraftaki satıcıların, salaşçıların bağırışlarını boğmak ister gibi son ve ümitsiz bir gayretle, sokağa yayıldı.

Kapıdaki çığırtkan ise, ne söylerse söylesin, ne yalan atarsa atsın, ne kadar çırpınırsa çırpınsın bir faydası olmıyacağini, bu oyunu bir kere gafletle seyredenlerin bir daha ayni tuzağa düşmiyeceğini, bütün panayır halkının bu hiyleyi öğrenmesine yetecek kadar zaman geçtiği için artık hiç bir ümit kalmadığını bildiği halde nankör işine devam ediyor; bir kere başlanmış olan bu çıkmaz oyunu, binde bir ümitle de olsa devam ettirmenin, yarıda kesip karanlık bir boşluğa doğru yürümekten daha ehven olduğunu düşünerek, dermansız, boğuk sesine yeni bir hız vermiye çalışıyor:

«Başka yerlerin reklâmına aldanmayın... Sanatın, ilmin, hünerin göklere çıktığı yer burası! Baylar, bayanlar, teşrif buyurun!...» diye sağına soluna yalvarıyordu.

Yak Rüzgâr, Yak...

O çocuklar ki
Özlemişlerdi olgun şeftalileri,
Şimdi hepsi birer delikanlı,
Hepsi birer kahraman namzeti,
Tenleri ve nefesleri ateş gibi.
Harp geldiğindenberi
Gül kokusu yok bahçelerde,
Şeftali ağaçları kurumuş sanki kökünden,
Ama o çocuklar
Birer kahraman namzeti,
Derhal ölebilirler,
Hiç düşünmeden,
Hürriyet yolunda.
Yak rüzgâr, yak
Tenimi,
Nefeslerimi
Ve şiirlerimi yak,
Bırak şimdi o gül kokusunu,
Gül kokusundan ziyade
Yanan tenlere ve nefeslere,
Yanan şiirlere ihtiyacı var bu dünyanın.
Yeni hikâyeler biliriz
Ve yazılmamış, okunmamış destanlar
Ki gelmiş ve geçmiş
Bütün kahramanlıkları gölgede bırakır.
Yak rüzgâr, yak
Tenimi,
Nefeslerimi
Ve şiirlerimi yak
Ki yazılmamış destanlar yazılsın.

Sabri SORAN

Türk şiirinde hakikî demokrasinin ilânı

(Baştarafı 4 üncü sayfada)

ken bizim çeyrek estet, ve yarım filozoflar bu anlayışa karşı koymağa devam etmektedirler. Şairin cemiyet dışında, fil dişi kulede ahlar, oflar, kıvranmalar ve işitilmemiş buluşlar imal eden marazî ve gayri aklî bir mütereddi olması lüzumu - kullandığımız bu tabirlerin yaldızlanmış karşılıklariyle - izah edile durmaktadır. Yetkin'ler, Tunç'lar ve Ataç, Artam, ve gayrihumlar tarafından sözüm yabana ilmîleştirilen bu fosilleşmiş sanat anlayışı, iktidarın bahşişlerinden hissemend olan kısır idrâkli, cüce görüşlü menfaat düşkünlerinin son sanat konağıdır. Bunlar gençlere Nâzımın sanatını değil, idealist sanatın realiteden kaçma'yı enpoze eden fikirlerini anlatıp durmaktadırlar. Bunda da kendilerine hâs sınıfi zekâlarını kullanmaktadırlar. Zira Nâzım'ın hayat felsefesiyle realitenin kavranışı, geniş kütlelerin içinde bulundukları müşkül şartlardan mes'ul, olanları tarih karşısında müşkül bir duruma düşürür. Bunu önlemek isteğiyle onlar saf-sanat, poesie-pur, falân, filân diyerek şiirin maddî hayatla alakalanmamasını kabul ettirmeğe uğraşırlar. Halbuki; hiç de ileri bir dergi olmıyan İstanbul bile geçenlerde şu hakikatı geç de olsa, sütunlarına geçirmişti:

«Bu harp öncesine kadar, hemen bütün dünyada edebiyatın büyük simaları, günlük meselelerin dışında kalmağı tercih etmişlerdir. Harp bütün milletlerin edebiyatını sosyal davâya bağladı. Şimdi, bilhassa Fransada edebiyatın ve diğer sanatların, cemiyet olaylarına «engage» olması bir zaruret olarak görülmektedir. «Fildişi kule»sinde oturanlara karşı nefret gittikçe artmaktadır.» (5)

Hatırlatmak isteriz ki, edebiyatın sosyal davaya angaje olması zarureti faşist irticaının çıkardığı bu harpten önceki birinci dünya savaşından az sonra Nazım Hikmet tarafından anlaşılmış ve bu fikrin potasında erimiş inceli kalınlı satırların halledildiği (835 satır) adlı kitab (6) edebiyat dünyamızda bir atom bombası gibi patlatılmıştı. Hiroşima'da Japon militarizmini ezen bomba gibi 835 satır da edebiyatımızda hüküm süren paçavraya çevrilmiş geri sanat telâkkilerini yerle bir etmişti. Bugün o ölü sanatın diritilmesine çalışanlar, tedavisi imkansız bir hastalıkla ve zerreleri bir araya getirilemez bir şiddetle parçalanma suretiyle yerin dibine indirilmiş o sanat maskaralıklarının içinde kıvranıyorlar, farkında değildirler. İstanbul dergisi bir memleket dışı realitesini tesbit ederken herhalde memleket içi bir hataya düştüğünü farketmemiştir. Çünkü Nâzım Hikmet, bugün Fransada anlaşılan bir realiteyi en az 20 yıl önce anlamıştı ve bu anlayışı sayesinde Türkiye hududları dışında da dünyanın en büyük bir kaç şairinden biri olarak alkışlanmıştı. Halide Edib Adıvar'ın beyaniyle bir kere daha öğrendik ki, İngiliz üniversiteleri edebiyat profösörleri bile Nâzıma hayrandırlar. «Türk edebiyatında inkilâb, büyük teceddüd (yenilik) Nâzım şekillerinde yaratıcılık, lisanı tasfiye, halk dilinin güzelleşmesi, tekâmülü, hârika, filân, falân... Evet... Fakat bunlar da Nâzım'ın hakikî vasıfları yanında ehemmiyetsiz şeylerdir.» (7) Bir tek cümle daha kaydedelim: «Nâzım, lisanda hakikî demokrasiyi ilân eden yegâne şairdir.» (8)

Gelecek yazımızda «Türk nazmının şekillerinde hürriyeti ilân eden ilk adam»ın konstrüktüvist sanatının hususiyetlerini belirtmeğe çalışacağız. Bu suretle de şiirimizin kazandığı imkânların ve edebiyat anlayışımızın vardığı merhalenin ilk kaynağını pek kısa da olsa hatırlamış olacağız.

---

1 — Orhan Selim, Akşam gazetesi, 7 Haziran 935

2 — Nâzım Hikmet, Heray dergisi, sayı 2, yıl 937

3 — Resimli Ay, Temmuz 935

4 — Resimli Ay, Eylûl 929

5 — İstanbul, 15 Mart 946

6 — Nâzım Hikmet'in ilk eseri 835 Satır adlı siir kitabıdır. 929 mayısında neşredilmiştir. Diğer siir kitablarının adları şudur: Jokond ile Si-Ya-U, Varan 3, 1 + 1=1 ve gece gelen telgraf, sesini kaybeden sehir, portreler, Taranta Babuya mektuplar, Simavne kadısı oğlu Şeyh Bedrettin destanı, ayrıca neşredilmiş üç piyesi, bir romanı, bir tercümesi, bir etüdü vardır. Orhan Selim'in fıkralarını A. Cevad toplamıştır. Memleketimden İnsan Manzaraları adını alması muhtemel muazzam bir destan hazırlamaktadır. İmzasız neşredilmiş piyesleri, romanları da vardır. Kan Konuşmaz adlı ve Orhan Selim imzalı bir romanı Sonposta'da çıkmıştır. Kitab haline getirilmemiştir: Erzincan zelzelesi üzerine Yerler Sarsıldı isimli bir piyes yazmıştır.

7 — Peyami Safa, Resimli Ay, Kanunuevvel 929

8 — Sadri Edhem (Ertem), Resimli Ay, Haziran 930.

"Hangi tılsımlı el"?

Yekpâre taşlarının ağırlığından;
Bakışlarımın bile ürktüğü ehramlarda;
Yalnız Fir'avunların azamet ve şevketini;
Görürdüm eskiden.
Şimdi,
Yüzbinlerce esirin buhar olan emekleri;
Şuurumda billûrlaşarak,
Küflü taşları;
Bambaşka bir mânâ hâlesiyle kucaklıyor..
Demek
Kırbacın mecra çizdiği ve posa kalıncaya kadar;
Harcattığı emek,
Tek destekmiş o azamete....
En büyük kumandanın başındaki zafer tacında;
Göz kamaştıran bin bir renkli alâimüssema;
Anlıyorum,
Her rengini canını veren sayısız erin emeğinden almış.
Sökersen onu üstünden,
Bir fıçı çenberi olur o taç..

★

Küflü ehram taşlarının arasından,
Sızıyor burnuma ter kokusu.
Bu başkaları için dökülen terdeki koku;
Vaktiyle sevgilinin saçındaki sümbül kokusundan;
Daha çok serhoş ediyor beni.
Toprak anamızla haşır neşir olmuş;
Nasırlı buruşuk bir eli,
Daha şefkatle öpeceğim muhakkak;
Anamın bezik kâğıdı tutan yumuşak elinden.
Ben değiştim bayağı,
Bilmiyorum nasıl oldu,
Hangi tılsımlı el çözdü gözümdeki bağı?

4/4/946
Ş. KUDRET

●

İHTİY'AÇ

Sertsiz,
Neş'esi, güzelliği, saadeti
Yok bu dünyanın.
Gülmek, ağlamak,
Hattâ yaşamak bile manasız.
Ağaçsız, dağsız,
Göksüz, denizsiz, ve insansız.
Bir alemdeyim sanki!..

Her an hasretini çekiyorum.
Senin bulunduğun dünyada,
Senin nefesini teneffüs edip,
Senin ılık hararetinde
Yaşamak istiyorum.
Yaşamak
Bu yol bitinceye..

Yaşamak ey hürriyet,
İnsanların yaşaması için
Lâzım olan şey
Sensin diye.

Hasan CEMER

Büyük Hikâye :

ÜÇ ARKADAŞ

Orhan Kemal

— Gümüşlü köyündenik ağa..

Yaaa.. Desene ki hemşeriyik.. Ben «......» denim..

Kulaksızların Yusuf çember sakallının ellerine sarıldı.

— Lan Ali gelin lan.. Bah hemşeri çıktıh.. İlâ hemşerim allah seni bize garşı çıhardı.. Allah...

— Eeee.. Dedi çember sakallı, demek böyle.. Niye geldiniz burya?

Hasan'la Ali de sokuldular.. Kulaksızların Yusuf keyfinden kabına sığmıyor, ille «gözü açıhlığ yüzünden delinmedik gabâ giren» biri olduğunu arkadaşlarına gösterdiğine seviniyordu. Çünkü yarın «allah gısmet ederse», keselerinde beş on kuruş, hep birlikte köye döndükleri zaman, evde avratlarına, kahvede köylüye, kendisinin nasıl işler görüverdiğini anlatacaklarını aklından geçiriyor, bir taraftan da çember sakallı'ya Çukurova'ya niçin geldiklerini çekiyordu «1».

— Hanı evendi bilmez deelsin a... Sen de mâsem bizim oralardansın, bu yıl kulağasma, mahsil - Mahsul - pek olmadı.. Buğda'lara karamuk'da indi, gurt yedi tüm, bi de öşür «2» bindi mi sana, elimizde avcımızda ne varsa gara guşlara gapdırdıh...

— Demek öyle, diye çember sakallı adam başını kaşıdı,şurdan doğru gidin, amma dosdoğru.. Karşınıza tiren vagonnarı çıkacak, kara vagonnar.. Kara vagonnarı geçin, sağa sapın, solda, sarı boyalı, bacalı yer.. Kime sorsanız söyler...

Kulaksızların Yusuf gene çember sakallının ellerine sarıldı, onları tekrar tekrar öptü, dua etti.. Ötekiler «hayvan gibi» dineliyorlardı.. Böğürlerini dürttü ki onlar da öpsünler.. Onlar da öptüler. Sonra üç arkadaş, çember sakallının târif ettiği yoldan yürüdüler.

Sora sora fabrikayı bulup ta kapıya geldikleri zaman, fabrikanın kapısı üstündeki yuvarlak saat onbiri gösteriyordu. Yarım saat sonra işbaşı yapacak ameleler fabrikanın önünde, uğultulu bir kalabalık halinde kaynaşıyor, şalgamcılar, kuru yemiş satıcıları, çörekçiler yaygaralı sesleriyle gürültüyü artırıyorlardı... üç arkadaş bir müddet bu kaynaşmayı bir kenardan seyr'ettiler. Kalabalık içinde kendileri gibi, üst başları paramparça, yabani gözlerle her şeye şaşkın şaşkın bakışan yayla memleket uşakları vardı, hem de bunlar öyle çoktular ki... Bir ara Kulaksızların Yusuf, Köse Hasan'ı dirseğiyle dürttü:

— Bunnarın hepiciği de iş içün mü bekliyorla ki... Diye sordu.

On bir buçuk'ta dışardaki ameleler işbaşı yapmak için fabrikanın «Amele kapısı»ndan girdiler. Ortalık birdenbire tenhalar gibi olduysa da, az sonra yerlerini, işbaşı yapanlara bırakıp paydos edenlerin kalabalığı fabrika önünü gene doldurdu.

İşten çıkanlar arasında kadınlar, kızlar, çocuklar küme küme gidiyorlar, arada bak kala, manava, yahut kasaba uğrayanlar da oluyordu.

Erkekler de öyle.. Çoğu bakkala, kasaba, yahut çayhaneye dalıyor, yahut berberin duvarına dayalı kamışlardan birer şeker kamışı alıp somururlarken yüksek sesle şakalaşıyorlar, pervâsız kahkahalar atıyorlardı.

Bütün bu hâyı-hûy'u alışılmamış gözlerle ve hiç konuşmadan sey'reden Gümüşlü köyünden üç arkadaş, ancak kalabalık dağılıp sessizliğin arttığı bir sıra kendilerini, bilhassa işlerini hâtırladılar.

Söze ilk başlayan gene Kulaksızların Yusuf oldu:

— Lan beri bahın hele.. Dedi, geri durmağınan iş göremek.. Şöle sohulak hele gapıya taraf...

Sabahberi birer koyun uysallığıyla çekilen tarafa giden Köse Hasan'la pehlivan Ali, «sohulak sohulak..» demek isteyerek kımıldadılar.

Fabrikanın kurşuni boyalı demir kanadını çekmekte olan uzun bıyıklı Arnavut kapıcı'ya bakarak, Kulaksızların Yusuf:

— Size bişey deyim mi, dedi, bahın şorda bakgal var, iki peket«köylü» alak, yandan sıkışdırak gapıcıya...

Pehlivan Ali bu fikri mülâyim buldu:

— Alak alak... Dedi.

Köse Hasan yere tükürdü, cevap vermedi.. Lâkin o da buna taraftardı..

Kulaksızların Yusuf yanağındaki bir yara yerini kaşıyarak:

— Neden, dedi, çünkü şeher adamı deel mi, alışığın olurlar harama..

Aralarında para topladılar. Kulaksızların Yusuf cıgaraları «yandan sıkıştırırken» hemşerilerinin yanina salivermesi fısılıyacaktı.

Yusuf bakkala taraf giderken pehlivan Ali arkasından seslendi:

— Lan dur Yusuf dur hele.. Bi de kirbit al bâlım nölacâğsa...

Yusuf dükâna girerken Köse Hasan, Ali'yi çekti:

— Ali, dedi, Yusuf cuvaraları verirken biz de yanında bulunak.. Neden dirsen, hepimizinki de bir epmek kaygısı.. Cuvaraları ben veriyom ne dir de, gapıcının gözüne o girer...

Ali :

— Essahdan da ha.. Dedi, ve Kulaksızların Yusuf cıgaraları fabrika kapıcısına götürürken ötekiler de yanı sıra yürüdüler.

Yusuf, kapıcıya sokuldu.. Arnavud'un derhal kaşları çatıldı:

— Dur geri!

Yusuf boynunu büktü.. İki yanını kolladı, sonra cıgaralarla kibriti «yandan» uzattı:

— Hanı evendi malim a, biz garibik.. Bu cuvaraları al da, hani pâlike sâbı hemşerimiz de...

Arnavud'un aksi damarı kabardı. Yusufu hınçla omuzundan iterek:

— Sen götür ver o rüşveti pulis Musa efendiye... Dedi.

Kulaksızların Yusuf bozuldu.. Cıgara paketlerinden biri yere düştü. Ali'yle Hasan kenara çekildiler...

Yusuf, düşen paketi aldıktan sonra:

— Gızma evendi.. Dedi, hani malim a, biz köylüyük de.. Adet usil böyle beledik...

Kapıcı Arnavut uzun bıyığını bura bura kapı önünde dolaşmağa başladı. Hırslı, fakat gururluydu.. Bir ara sinirinden güldü:

— Pa... Dedi, verir rüşved!

Üç arkadaş, kapıcıdan medet olmayacağını anlıyarak bir kenara çekildiler. Pehlivan Ali kahveye oturmayı teklif ettiyse de, Hasan'la Yusuf mâni oldular. Yusuf :

— Paramız tükenir.. Dedi. İşimizi sağlamlayak da, ondan geri eh gari...

Saat iki'ye kadar fabrikanın ordaki top ağaçların altına oturup beklediler.. Neyi beklediklerini pek de bilmiyorlardı. Düşünüyorlardı ki, «hemşeri»leri nasıl olsa gelecekti..

Saat ikiyi geçe, patronların fevkalâde şık otomobili karşıdan görününce, kapıcı Arnavut harekete geçti. Ordaki «başı boş»ları kovdu, fabrika kapısının kurşuni kanatlarını açtı, yakasının çengelini vurdu, esas vaziyette bekledi.. Otomobil hızla geldi, yavaşladı, fabrika kapısından ağır ağır girerken Arnavut kapıci yerlere kadar eğilerek «ağa»sını selâmladı.

(Devamı var)

1 — Çekmek: Anlatma, hikâye etme mânâsıdır.

HÂLA......

Hâlâ var - evinde kerem var,
Yok - evinde hâlâ verem var,
Zen-gin arabasını hâlâ dağdan aşırıyor
Hâlâ fakir düz yolda bile
yolunu üaşırıyor!
Hâlâ ayırıyorlar kılı kırka,
Hâlâ bir lokma bir hırka!.
"Aç köpek" hâlâ fırın yıkıyor
Hâlâ zenginin gönlü olana kadar
fakirin canı çıkıyor!
Hâlâ "çekenler" çekiyor cefayı.
Hâlâ "çekmiyenler" sürüyor safayı!
"Kapıda köpek
zebun gerek"
diyerek,
hâlâ fındık kıranlar var!
Hâlâ "aç ayı" oynatıyorlar
Tereciye hâlâ tere satıyorlar!
İki el hâlâ bir bir baş için çalışıyor
İnsanoğlu hâlâ
ölmemek için yaşıyor!
Anlıyana hâlâ sivrisinek saz geliyor!
Anlamıyana hâlâ davul zurna az!...
Hâlâ zengin evinde şenlik
Hâlâ fakir evinde yas!
Hâlâ eski hamam, eski tas!!!

S. ATİLÂ

●

İKİ YÜZLÜYE CEVAP

Seni demokrat sandılar aldandılar..
Bu aldattıklarındır
Kandırdıklarındır...
dır..
dırr..
dırrrrr......
Dırladın durdun kaynana zırıltısı
Yüreğini dağlamazken bir hastanın
hırıltısı.
Işık saçtı gözlerine yeni bir parti
parıltısı.
Oluverdin demokrat
Seniğidi anti demokrat.

Ahmet ÜVEN

●

KÖYDEN SESLER

Bizimdir, bu dağlar, bu
taşlar bizim!.
Hürriyet abidemizdir azizim,
bu dağlar bizim.
Ben, bu dağların çocuğuyum.
Yıldızlı bir gecenin sabahında,
Domuz beklerken mısır tarlasında
Doğurmuş beni anam.
Ve
Döğüşürken babam
Şimdi bana bir rüya olan
Hürriyeti uğrunda,
Şehit düşmüş bu dağlarda .

Şerafettin Akıncıoğlu

Haftanın fıkrası :

Özür diliyorum

Her müsbet hareketi, her müsbet adamın iyi ve hoşnutlukla karşılaması zaruri olduğu için ben de yeni çıkmağa başlıyan «Üniversiteli» dergisini büyük bir hüsnüniyetle açtım. Ve emin olun dostlarım, hint yağı içer gibi, kendimle mücadele ederek sonuna kadar okudum. Bu dergiyi çıkaranların üniversitelileri temsil ettiklerine kani olamadığım için, bir dergi, çıkarmanın maddi imkânına malik olanları ve bilhassa onlara bu imkânı verenleri tebrik etsem yeter sanırım.

Üniversite muhtariyetinin arifesinde çıkan mecmuada bu meseleye dair tek satır yok. Yine üniversite ve üniversitelilerin ciddi meselelerini de bulamadım. Besbelli, gayri muhtar esbak üniversite komutanı Rektör, General Tevfik Sağlam paşadan bu hususta bir emrü ferman almamış olacaklar, olur a!

Gün'de yazdığım, şu harcı âlem meşhur üniversite münazaraları hakkındaki bir yazımdan dolayı bu derginin muharrirlerinden De-Ce aşağı yukarı şöyle diyor!

«O münazaraların mevzularını üniversite idaresi ve profesörler değil, biz kendimiz seçtik.» Sonra da bu münazara mevzularının ehemmiyetli olmadığını, hatta bir Amerikan üniversitesinde, dünyanın dönüp dönmediği mevzuunda bir münazara yapılıp, neticede dönmiyor diyen tarafının kazandığını söylüyor. Ve «özür dile!» diye de beni tehdit ediyor.

Özür dilemek işten değil, hele böyle kuru veya yaş tehditlere alışık olduğu yazısından pek belli olan Bay De-Ce'den bin defa özür dilerim ama, iş bununla bitmez ki... Hem De-Ce benim cehaletime versin, büyüklerin küçükleri af etmek şanındandır. Ben De-Ce ye bir hikâyecik anlatmak isterim:

Amerika'nın bilmem hangi şehrinde bir hâkim kendi husus otomobilini sürerken, Amerikan polisi sopasını kaldırıp:

— Dur! demiş ve

— Arabanızı hızlı sürdünüz, diye ceza kesmiş. İş mahkemeye intikal etmiş ve işe bakın ki, ayni hâkimin mahkemesine düşmüş. Amerikalı hâkim kürsiden savcının ididnamesini okumuş ve bir hakim sıfatiyle konuşmuş. Sonra cübbesi ni çıkarıp sanık yerine geçmiş. Bu sefer karşısında hâkim varmış gibi müdafaa etmiş. Daha sonra hâkim yerine geçmiş, bu sefer de, karşısında sanık varmış gibi karar vermiş ve cezayı haklı bulmuş. Hemen cebinden nakdi ceza miktarı kadar parayı çıkarıp vezneye vermiş. Fakat o eyâletin kanunlarına göre hâkimler kendi karar verdikleri para cezasından yüzde şu kadar alırlarmış. Hakim sağ eliyle yarayı vermiş, sol eliyle de haklarını almış. Bu uydurma değil ajans haberidir.

Bir de ikinci hikâyecik var daha yeni:

Bi kini'de tecrübesi yapılacak Atom bombasına Amerikalılar sinema yıldızı sanatkâr kahpe Rito Hayworth'un siyah tuveletli bir resmini yapmışlar. Ne dersiniz bay D.C.? Bizde bunları yapalım mı? Bırakın şu özür dilemeyi, ben sizden yine özür dilerim. Ne dersiniz yapalım mı?

Orası Amerika, burası Türkiye.

Siz münazara mevzularını biz kendimiz seçtik derken filhakika bir şecaat arzediyorsunuz amma özrü kabahatinden büyük diye buna derler. İki Amerikalı karşı karşıya geçer ve Mr. Tom erkek midir, dişi midir? diye münakaşa edebilirler ve dişi diyen kazanırsa hayret de edilmez.

Siz yine «yemek için mi yaşanır, yaşamak için mi yenir?» diye münazara mevzuları seçedurun. Ben de size özür dileyedurayım.

Aziz NESİN

GÜN
Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

HARP DÖNÜŞÜ

Islak halatların üstünde
Gölgem var, yapyalnız.

Harp şarkıları gelmiyor meyhanelerden
Üzgün sarhoşların söylediği.

Çocukların yazı tura attıkları
Geceleri yan gelip yattıkları yere

Çöpçü arabasını bırakmış.
Güverteler boş

Güverteler sessiz.
Bir çan sesi geliyor
Uzaktan uzağa...

Ertem HARZEM

Köy Enstitüleri Dergisi

Hasanoğlan köy Enstitüsü tarafından yılda dört sayı olarak çıkarılan «Köy Enstitüleri Dergisi» nin son sayısını da aldık. İçindekiler: İncelemeler, enstitü çalışmaları, tercümeler, kitap tanıtma, haberler gibi bölümlere ayrılmıştır. Üç sayısı daha ziyade edebi ve sosyal bir değer taşıyan bu dergini nbu sayısını daha ağırbaşlı, daha bilgi yüklü bulduk. Köylerini hakkiyle bilen bu ileri gençlerin, köyün iktisadî ve içtimaî durumu üzerindeki incelemeleri yepyeni bir görüşle yapılmış kıymetli etüdlerdir.

Hikâye hatıra ve şiirlerinde rastlanan mahallilik, folklor, örf adete muteallik motifler çok renkli ve dildeki ustalıkları çok göz alıcıdır. Teknik bakımından dageliştikleri takdirde bize köyü verebilecek ileri şair ve hikâyecilerin bu gençler arasından çıkabileceğine inanabiliriz. Onlar köylünün dertlerini yalnız gören ve dinliyen bizzat yaşayanlardır. Toprağın insan emeğini insafsızca yuttuğunu bilen bu gençler, köylünün nasibinin yağsız bulgur pilavından ileri gidemediğini açıklayacak kadar da cesurdurlar.

Derginin gelecek yıl için daha başarılı çıkabilmesi için şu noktayı kaydetmeden geçemiyeceğiz: Sosyoloji, sanat ve edebiyat yazıları dergiden çıkarılır, dah artistik bir şekilde yayınlanırsa, zevkimiz daha çok okşanmış olacaktır. Şimdiden başarılar dileriz.

Hristiyan klisesinin son vaziyeti

Büyük Fransız Inkılâbı ile büyük bir darbe yiyen papalık (Fransız arazisinin üçte biri klisenindi, ihtilâlle bu duruma son verilmisti) sonraları Anonim şirketlerinde aksiyonlar alarak ve her memleketteki disiplinli teskilâtı sayesinde eski kuvvetini bulmuştu.

Bir çok memleketteki laiklik yüzünden mektepler gibi bir propaganda aleti kaybeden katolik kilisesi, Birinci genel savaşta iki muharip safta da hükûmetleri haklı gösterip zafer için dualar ettirdiğinden büsbütün itibardan düsmüştü. Katolik klisesi solculuk, ve laiklik gibi mefhumlardan korktuğundan bu harpte de sağ partileri ve fasizmi müdafaa etti. Isgal edilmis memleketlerde, meselâ Fransada sağcılar Almanlarla işbirliği ettiklerinden Birleşmis milletlerin zaferi belirince Vatikan hakikaten milliyetci olan bazı papazlar vasıtasıyla bir sosyal - hristiyan oyunu oynamaya başladı, yani İncildeki iptidai sosyalizm temayüllerini hortlatmaya yüz tuttu. Filen en büyük kapitalistlerden olan, ve teşkilât olarak münakaşasız bir diktatür seklinde bulunan Papalık müessesesi böylece kaynaşan Avrupayı frenlemek ve kaybolmuş itibarını yeniden kazanmak istemektedir.

Son kardinal tayinleri (kardinaller papa tarafından secilip klisedeki en yüksek papaz kademesidir, papa ölünce yenisini kardinaller aralarından seçerler) Amerika kıtasına doğru büyük bir kayma belirtmektedir, filhakika on bir yeni Amerikan kardinalı tayin edilmistir. Muazzam sermayeleri olan Vatikan bakımından bu gayet tabiidir, biz Türkler bu nevi kuzuluk taslayan kurt papaz hikâyelerini iyi biliriz.

ARMUT AĞAÇLARI

Armut ağaçları kısır,
Arzu şeytanı dallarda.
Öküzüne nal bulamıyan ana
Boyunduruğu geçirir boynuna
Çaresiz..
Ve allaha cariye
Bize pantalon reba gördü
Armut ağaçları.

Baha İNALKUT

Müessisi :
Esat Adil Müstecaplıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Neşriyat Müdürü
HASAN TANRIKUT
Muhabere adresi P. K. 519 İstanbul
Abone: Seneliği 800, Altı aylığı 400, üç aylığı 200 Krş.
Basıldığı yer: Stad Matbaası